

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMÝŘI A MĚSTĚ PRAHA
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMÝŘI

PŘEDNÍ ZPRÁVA
VÝZKUMŮ

VÝZKUMŮ
VÝZKUMŮ

93 95458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

JESENÍK (okr. Jeseník)

Masarykovo náměstí. Vrcholný středověk. Novověk. Kulturní vrstva. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum vyvolala oprava nízkotlakého plynovodu na Masarykově náměstí a v části přilehlých ulic v Jeseníku. Identifikace lokality na mapě ZM ČR (1 : 10 000) – číslo listu 14-22-24: Z : 42 – J : 108; Z : 45 – J : 99; Z : 53 – J : 100; Z : 54 – J : 113. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Výzkum probíhal podle postupu výkopových prací, kdy byla nejprve vyhloubena část výkopu pro pokládku potrubí v délce cca 20–30 metrů, která byla poté prozkoumána a zdokumentována. Šířka sledovaného výkopu činila 0,50 m a jeho hloubka od dnešní úrovně povrchu náměstí kolísala od 1,20 až do 1,75 m. Trasa nového výkopu plynového vedení vedla převážně v místech starého plynového potrubí, které bylo zapotřebí vyměnit.

Záchranný výzkum byl prováděn po celé trase stavby v průběhu měsíců července až října roku 2004. Pokud bylo během stavby zjištěno na stěnách výkopu narušení archeologických situací, byly zjištěné objekty zdokumentovány (kresbami i fotograficky). Po ukončení výzkumné práce na dané části výkopu byly stavební práce obnoveny. Vykopáním nového úseku výkopu pro plynové vedení se situace opakovala. Výkop byl prováděn za pomoci těžké techniky a výkopek byl ihned odvážen. Po ukončení výzkumu bylo položeno potrubí nízkotlakého plynovodu a poté byl výkop zasypán hrubým štěrkem.

Nadmořská výška jižní strany náměstí činí 435,40 m a směrem k severu povrch náměstí klesá. V době výzkumu náměstí pokrýval asfaltový koberec. Dále pod ním se skrývaly vrstvy recentního původu, které sloužily k vyrovnání povrchu náměstí. Pouze na několika místech výkop porušil souvrství z období vrcholného středověku, které mělo maximální mocnost 0,40 m. Datace sídlištního souvrství byla umožněna díky nalezeným zlomkům keramiky, které pocházejí z období vrcholného středověku. Zároveň se v některých vrstvách (kontext 107, 115, 123) objevují kusy strusky, které zde byly patrně použity pro zpevnění povrchu náměstí. Intaktní podloží zjištěné během výzkumu mělo podobu vrstvy říčního písku, která se mění až ve vrstvu písčitého štěrku s valouny, které dosahovaly velikosti 0,20 m. Obdobné geologické podloží bylo zjištěno během záchranného výzkumu v roce 1988 v místech domů č. p. 142 a 143 na jižní straně Masarykova náměstí, kde byly zkoumány relikty vrcholně středověkých objektů (Brachtl – Dohnal 1992, 119). Vrstvy štěrku zkoumané na náměstí odpovídají štěrku, který se nachází v řece Bělé (Brachtl – Dohnal 1992, 123).

Nejzajímavější nález byl během výzkumu učiněn v krátké ulici, která spojuje Masarykovo náměstí a Zámecké náměstí. Zde byla zkoumána kompaktní vrstva mazanice (kontext 125) o maximální mocnosti 0,21 m, která dále obsahovala pouze malé zlomky skla a drobné železné předměty, jež byly silně poškozeny korozí. Vrstva je patrně pozůstatkem dřevohlinité stavby, jež zanikla požárem a jejíž část se zřítila do ulice.

Jakub Vrána, AC Olomouc

Literatura

Brachtl, Z. – Dohnal., 1992: Středověké objekty na Masarykově náměstí v Jeseníku, *Časopis Slezského zemského muzea*, řada B, 41, Opava, 119–124.

Zuber, R., 1972: Osídlení Jesenicka do počátku 15. století. Opava.

Resumé

Jeseník (Bez. Jeseník). Masarykovo Platz. Spätmittelalter. Neuzeit. Kulturschicht. Rettungsgrabung.

KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)

„Kralický háj“. Mladší doba hradištní, raný a vrcholný středověk. Sídliště, zaniklá středověká osada Stará Ves. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum související s rozšířením průmyslové zóny města Prostějova (podrobná charakteristika lokality – viz. kap. Neolit) poskytl též překvapivé nálezy související se zaniklou středověkou osadou, kterou lze na základě historických pramenů ztotožnit s tzv. Starou Vsí (cf. Šrot 1986). Podstatným zjištěním je zejména kontinuita osídlení

Obr. 9. Kralice na Hané, Průmyslová zóna města Prostějova. Studna s kamenným roubením a vydrvenou spodní částí, datovaná na přelom 14. a 15. století (obj. 1508).

Kralice na Hané. Industriezone der Stadt Prostějov. Der steinverkleidete Brunnen mit hölzernem Unterteil, datiert zur Wende des 14. und 15. Jahrhunderts (Obj. 1508).

Obr. 10. Kralice na Hané, Průmyslová zóna města Prostějova. Jímka s výdřevou datovaná do 14. století (obj. 793).

Kralice na Hané. Industriezone der Stadt Prostějov. Die Latrine mit hölzerner Auskleidung, 14. Jahrhundert.

sahající někdy od mladohradištního období až k přelomu 14. a 15. století („klasické zásobní jámy“, jímky s výdřevou, studna s kamenným roubením aj.).

Pavel Fojtík, ÚAPP Brno

Literatura

Šrot, J. 1986: K historii zaniklých Rakousek a Staré Vsi, Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 2/86, 33–35, Prostějov.

Resumé

Kralice na Hané (Bez. Prostějov). „Kralický háj“. Früh- bis Spätmittelalter. Siedlung, Dorfwüstung Stará Ves. Rettungsgrabung.

KUNOVICE (okr. Uherské Hradště)

Kostel sv. Petra a Pavla. Středověk, novověk. Oltářní krypta.

Na základě žádosti Kunovic, místního farního úřadu a předchozího výzkumu v prostoru kněžiště v září roku 2003 pokračoval v dubnu roku 2004 výzkum v kostele sv. Petra a Pavla v Kunovicích za účelem ověření existence oltářní krypty, známé doposud z ústního podání.

Po vyzvednutí oltářní desky se objevil otvor o rozměrech 163 x 71 cm, který obsahoval vrstvu naplocho kladených cihel, občas prolévaných chudou maltou a vysypaných pískem. Tato vrstva byla již těsně pod oltářní deskou, tj. 30 cm nad vlastní podlahou kostela. Skrývka prostoru pod oltářní deskou pokračovala stejným způsobem, tj. její výplň, vlastně druhotný zásyp, byla rozebíráním plošně kladených cihel. Nic nenavědčovalo ukončení případné krypty z její vrchní části valeným obloukem.

Na východním profilu oltáře, tj. pod oltářem samotným, pokračovalo cihlové zdivo ještě do hloubky 35 cm pod podlahu kostela, což odpovídalo cca 5 vrstvám cihel, zdivo nasedalo přímo na kompaktní vrstvu z tmavě hnědé hlíny. Naopak na protějším severním profilu, směrem do kněžiště a na obou kratších stranách prostoru pokračovalo cihlové zdivo. Na obou

kratších stranách, tedy na západní a jižní straně, tohoto prostoru se pod oltářní deskou začínaly objevovat zbytky valeného oblouku, což nasvědčovalo tomu, že prostor pod oltářem byl již jednou vybrán, oblouk byl narušen a druhotně zasypán. Cihlová vrstva u východního profilu pod oltářem tak vlastně oddělovala prostor vlastní krypty a hliněného profilu. Po dalším postupném skrývání se ve východním profilu pod oltářem v hliněné vrstvě v hloubce 70 cm pod oltářem vyrýsovala část zdi z hrubých pískovcových kamenů kladených na nekvalitní šterkovou maltu. Zdivo bylo 60 cm mocné a odpovídalo svým charakterem základovému zdivu kostela zkoumanému v roce 2003 při úpravách podlahy v kostele. Zeď zpevňovala prostor pod oltářem a byla starší než dodatečně vyzděná krypta pod oltářní deskou. Lze uvažovat o období stavby kostela, tj. o epoše pozdního středověku, tedy závěru 15. století. Pod touto zdí pod oltářem byla již kompaktní šterková vrstva až do hloubky 200 cm od hrany oltářní desky, tj. do 170 cm od úrovně podlahy kostela.

Pro případné ověření možného prostoru pod oltářem byla do východního profilu pod výše uvedenou kamennou zeď vyražena sonda. Na základě ústního podání se pod oltářem předpokládá dutý prostor. Sonda měla rozměry 20 x 50 cm a byla ražena do profilu až do hloubky 93 cm do prostoru pod oltářem. Podařilo se tak zjistit i šířku výše uvedené zdi, tedy 60 cm. Prostor v sondě byl ražen v kompaktní nenarušené šterkové vrstvě a svou hloubkou sahal až ke druhé, odvrácené straně oltáře směrem k sakristii. Jakýkoliv prostor pod oltářem tak mohl být vyloučen. Ze severní strany byl prostor hrobky vyzděn až do hloubky 170 cm od podlahy kostela.

Hrobka pod oltářní deskou, jejíž hloubka dosahovala až do 170 cm pod podlahu kostela, měla následující rozměry: v hloubce 30 cm pod podlahou kostela šířku 80 cm a délku 160 cm (zúženo díky sbíhajícím se obloukům), v hloubce 150 cm šířku 90 cm a délku 240 cm. Hrobka tedy nebyla velká a otázkou zůstává, zdali někdy sloužila k uložení zemřelého. Výzkum to nepotvrdil, její vnitřní prostor byl poměrně stísněný, navíc druhotně zasypán, neulehlý, vyžadující pažení od hloubky 130 cm. Hrobka byla zejména ve valeném oblouku a obou bočních stranách porušena. Vzhledem k tomu, že cihly, kterými byl prostor hrobky vyložen, byly dělány strojově, dalo se předpokládat, že byla primárně otevřena někdy v polovině minulého století.

Za účelem ověření případných dřívějších prací na oltáři, výkopů v kněžišti atd. byla díky správci farnosti P. Jaroslavu Poláchovi prostudována dvousvazková farní kronika, konkrétně za léta 1898–1981. Nejpravděpodobnější dobou zásahu do prostoru pod oltářní deskou je rok 1977, z tohoto roku je ve farní kronice zápis o postavení provizorního oltáře, převezzeného z Uherského Hradiště z důvodu prací na „definitivním oltáři a úpravě celého presbytáře“. (Farní kronika, 2. sv., str. 351) Z roku 1978 je dále záznam o odkopání terénu po celém obvodu kostela z důvodu odvlhčení zdiva a odstranění vlhkých omítek uvnitř i vně kostela i v sakristii, o oltáři však již zmínka není.

Výzkum v prostoru oltáře v kostele sv. Petra a Pavla prokázal existenci pohřební krypty v prostoru pod oltářní deskou, nikoliv pod oltářem samotným. Zásyp krypty byl druhotný, bez jakýchkoliv archeologických nebo antropologických nálezů a pravděpodobně nebyl využitý k uložení pohřbu. Výzkum